

Sivilombudsmannen

Postboks 3 Sentrum
0101 OSLO

Deres ref: 2016/2679 Vår ref: 2017/51072

Dato: 29.05.17

Oppfølging av anbefalinger i besøksrapport Akershus UFS, avdeling Sole

Det vises til Sivilombudsmannens rapport fra besøket til Akershus ungdoms- og familiesenter, avdeling Sole, gjennomført i november 2016. Sivilombudsmannen ber om å bli orientert om oppfølgingen av anbefalingene i rapporten.

Rapporten er tilgjengelig i flere eksemplarer på institusjonens venterom. Samtlige ansatte har fått hvert sitt eksemplar av rapporten. Anbefalingene er drøftet i personalmøter, ledermøter og senterets lokale arbeidsmiljøutvalg. Følgende anbefalinger er gitt og fulgt opp:

Ransaking og kroppsvisitering

Sivilombudsmannen anbefaler tre forhold knyttet til ransaking og kroppsvisitering.

«Akershus UFS, avdeling Sole, bør sikre at det alltid fattes vedtak og føres tvangsprotokoll ved kroppsvisitasjon og ransaking, også i tilfeller der ungdommen samtykker.»

«Akershus UFS, avdeling Sole, bør sikre at vedtak om kroppsvisitasjon alltid er konkret begrunnet.»

«Akershus UFS, avdeling Sole, bør sikre opplæring i enhetlig praksis for kroppsvisitering som ivaretar ungdommens verdighet og integritet.»

Avdelingen har i etterkant av besøket hatt ny grundig opplæring i «Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon» § 15 og § 16. Det er få tilfeller av ransaking og kroppsvisitasjon, totalt 13 i 2016, noe som fører til at den enkelte miljøterapeut i liten grad får trening i utførelse og protokollføring. I forhold til anbefaling tre har avdelingen utarbeidet ny rutine for hvordan en kroppsvisitasjon skal gjennomføres. Rutinen fremhever at kroppsvisitasjonen skal gjennomføres så skånsomt som mulig og samsvare med hva man ser etter. Rutinen beskriver at visitasjonen skal gjennomføres i to trinn slik Sivilombudsmannen anbefaler. (Vedlagt)

Barne-, ungdoms- og familieetaten Region øst / Akershus UFS

Saksbehandler: Yngvild Brynildsen

Njordsvei 11
Postboks 233
1540 VESTBY

Telefon: 466 16 060

www.bufetat.no

Organisasjonsnr:
986128433

Akershus.ufs@bufetat.no
Telefon direkte: 46616859

Politiets rolle

«Akershus UFS, avdeling Sole, bør sikre at avdelingen har tydelige retningslinjer for hvilken rolle politiet kan ha ved inntak og ved behov for bistand. Politiets eventuelle rolle bør dokumenteres i inntaksloggen»

I etterkant av besøket har avdelingen utarbeidet skriftlige retningslinjer for politiets rolle under inntak og ved behov for bistand i akutte situasjoner. Retningslinjene er gjennomgått med personalgruppa og er tilgjengelig i perm på personalkontoret ved behov. Det understrekes at politiets rolle skal dokumenteres i inntaksloggen. Dette kvalitetssikres av avdelingsleder ved hvert inntak. (Vedlagt)

Forebygging av tvang

«Akershus UFS, avdeling Sole, bør videreføre sitt systematiske arbeid med forebygging av tvang, også når det gjelder vedtak om begrensning i bevegelsesfrihet.»

Sivilombudsmannen poengterer i sin rapport at avdelingen har jobbet systematisk med forebygging av tvang, og at Fylkesmannen har merket seg at institusjonens arbeid har ført til reduksjon i bruk av tvang i hht rettighetsforskriftens § 14 (Tvang i akutte faresituasjoner).

I etterkant av Sivilombudsmannens besøk har institusjonen manuelt gjennomgått alle tvangsprotokoller over en periode på fire år fra januar 2013 til januar 2017 for å se etter tendenser i bruk av tvang knyttet til også andre paragrafer enn § 14, totalt 584 tvangsprotokoller er gjennomgått. I forbindelse med denne gjennomgangen ser vi reduksjon i bruk av tvang knyttet til samtlige paragrafer i Rettighetsforskriften. Antall ungdom plassert disse fire årene er stabilt, ca 35 ungdommer pr år.

For § 15 (kroppsvisitasjon) er nedgangen i antall tvangsvedtak 77 %. Det samme gjelder for § 16 (ransaking av rom og eiendeler) 67 % nedgang. Samtidig ser vi at antall § 17 (beslaglegging) har mindre nedgang, 29 %. Det betyr at i de fleste tilfellene der det er besluttet å ransake eller kroppsvisitere er gjort funn som fører til beslaglegging.

Den markant største nedgangen i antall tvangsvedtak gjelder § 24 (nekt av elektroniske kommunikasjonsmidler), 86 % nedgang. (Fra 44 tvangsvedtak i 2013 til 6 tvangsvedtak i 2016) Vi anser det å frata ungdom mulighet til å kommunisere med venner og familie via internett og mobil som et betydelig større inngrep i den enkeltes frihet enn vi gjorde for bare fire år siden.

Når det gjelder begrensninger i bevegelsesfriheten er det vanskeligere å telle reduksjonen i tvangsvedtak pga endringer i Rettighetsforskriften i 2012. Det tok tid fra forskriftsendringen trådte i kraft til avdelingen begynte med eventuelle fornyelser av vedtak. Vi ser likevel en nedgang på 14 % de siste fire årene. Vi tar til etterretning Sivilombudsmannens anbefaling og har det siste året hatt flere ungdommer uten begrensninger i bevegelsesfriheten.

Barne-, ungdoms- og familieetaten Region øst / Akershus UFS

Njordsvei 11
Postboks 233
1540 VESTBY
Telefon: 466 16 060

Saksbehandler: Yngvild Brynildsen

Akershus.ufs@bufetat.no
Telefon direkte: 46616859

Rett til helsetjenester

«Akershus UFS, avdeling Sole bør sikre en avtale med spesialisthelsetjenesten som ivaretar barns rett til helsehjelp»

På nyåret 2017 ble det undertegnet en samarbeidsavtale mellom Avdeling for barn og unges psykiske helsevern i AHUS HF (ABUP) og barnevernsinstitusjoner i deres opptaksområde i Bufetat Region Øst. Dette er en avtale som er gjeldende for Avdeling Sole. Samtidig har Helsedirektoratet og Barne- ungdoms- og familiedirektoratet fått i oppdrag å utarbeide nasjonale føringer for innholdet i slike avtaler. Avtalen som foreligger er derfor gjeldende frem til ny avtale reforhandles som følge av nasjonale føringer i 2018.

(Vedlagt)

Fysiske omgivelser

Sivilombudsmannen påpeker i sin rapport at fellesarealene på avdelingen fremsto som nakne og lite hyggelige. Det er en oppfatning vi deler. På tidspunktet for besøket hadde vi derfor iverksatt ombygning av inngangspartiet fra å være en lukket skranke med glassvegger til nå å være et åpent areal med salong. Utgangsdøren til fellesarealet i administrasjonen kan nå åpnes uten nøkkel slik at gjester og andre som er i møter ikke lenger er i behov av å låses ut av personalet.

Det er gjort større innkjøp av møbler, tepper, planter og bilder for å gjøre fellesarealene hyggeligere. Besøksrommet er malt i en varmere farge. Tre ungdomsrom er pusset opp. I utformingen av nye ungdomsrom er normalitet vektlagt. Møbler er derfor ikke fastmontert i vegg slik de opprinnelige rommene var bygget. Vi legger vekt på innspill fra ungdommene i utforming av videre oppussing.

Med hilsen

Yngvild Brynildsen
Enhetsleder

Barne-, ungdoms- og familieetaten Region øst / Akershus UFS

Njordsvei 11
Postboks 233
1540 VESTBY
Telefon: 466 16 060

Saksbehandler: Yngvild Brynildsen
Akershus.ufs@bufetat.no
Telefon direkte: 46616859

Retningslinjer for politiets rolle

Politiets rolle ved inntak

Det blir ved tilfeller vurdert fra instansen som flytter ungdommen til avdelingen at det er behov for politibistand. Politiets rolle i disse tilfellene er i hovedsak å kjøre ungdommen til avdelingen. Når politiet utfører et slikt oppdrag, er det viktig for personale å være klar over hvilken rolle politiet skal ha på institusjonens område. Følgende retningslinjer skal følges:

- Avdelingen skal være i dialog med politiet før ungdommen ankommer avdelingen, og presisere at evt. håndjern eller andre sikringstiltak politiet har gjort opphører før ungdommen kommer inn på avdelingen.
- Politiet skal forlate avdelingen når deres oppdrag er utført. Erfaringer tilsier at politiets tilstedeværelse kan fungere som trigger for ungdommen, og at det vil roe en evt. urolig situasjon om politiet trekker seg ut.
- Når ungdommen er ankommet avdelingen, har personalet ingen anledning til å be politiet utføre oppdrag som nå tilhører avdelingen. Dette kan f.eks. være ransaking der det blir vurdert som nødvendig. Er ungdommen ankommet, er det avdelingens beslutning og det er avdelingen selv som skal gjennomføre tvangsbruken og protokollføringen.
- Politiets rolle ved inntak skal alltid dokumenteres i inntakslogg i Birk.

Politiets rolle ved akutte situasjoner

Det vil ved anledninger oppstå situasjoner der avdelingen er i behov av bistand fra politi for å håndtere en alvorlig situasjon. Som hovedregel skal det alltid etterstrebtes å unngå bistand fra politi. Rettighetsforskriften sier at en institusjon ikke kan bruke politi til å løse egne oppgaver. Når man likevel er i en situasjon der personalet ikke kan løse en akutt situasjon hvor det er fare for liv og helse, vil man kunne beslutte å be om bistand fra politi. Ved slike tilfeller skal følgende retningslinjer følges:

- Avdelingen skal i dialog med politiet klargjøre hva politiets rolle/oppgave i situasjonen skal være. Politiet skal oppfordres til å opptre så skånsomt som mulig for å avverge den akutte faresituasjonen.
- Politiets bistand skal opphøre så snart den akutte faresituasjonen er avverget.
- Politiets bistand skal protokollføres/dokumenteres i Birk.

KROPPSVISITASJON OG RANSAKING AV ROM OG EIENDELER

Kroppsvisitasjon av beboer og ransaking av beboerens rom og eiendeler kan foretas når det ved inntak eller under oppholdet er begrunnet mistanke om at beboeren besitter tyvegods, farlige gjenstander, rusmidler eller andre skadelige medikamenter, samt utstyr til bruk av rusmidler og andre skadelige medikamenter. Det følger av Forskriftens § 15 som omhandler kroppsvisitasjon og § 16 som omhandler ransaking av rom og eiendeler. Kroppsvisitasjon og ransaking er så inngripende i personlig integritet at det regnes som tvang.

Hensynene bak bestemmelsene er å hindre at beboer skader seg selv og å hindre at beboer har kontakt/opprettholder kontakt med negative nettverk. Det er institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt som kan bestemme at kroppsvisitasjon eller ransaking skal finne sted.

Det er forskjellig krav til hvordan kroppsvisitasjon og ransaking skal gjennomføres.

Felles for bestemmelsene er at mistanken må knytte seg til besittelse av tyvegods, farlige gjenstander, rusmidler eller andre skadelige medikamenter, samt utstyr til bruk av rusmidler eller skadelige medikamenter.

Kravet om begrunnet mistanke skal styrke og ivareta beboernes rettssikkerhet. Det er derfor ikke adgang til å foreta kroppsvisitasjon eller ransaking rutinemessig eller vilkårlig. Kravet om "begrunnet mistanke" innebærer at det må foreligge konkrete og individuelle forhold som gir mistanke om besittelse/oppbevaring av de nevnte objekter, og mistanken må knytte seg til situasjonen det er aktuelt å foreta kroppsvisitasjon/ransaking i.

Felles for bestemmelsene er også at man **alltid** skal protokollføre kroppsvisitasjon og ransaking; selv i tilfeller der ungdommen samtykker til for eksempel gjennomgang av klær.

Krav til hvordan kroppsvisitasjon skal gjennomføres:

Kroppsvisitasjon kan ikke foretas i større utstrekning enn formålet med bestemmelsen tilsier og bare dersom slik undersøkelse er helt nødvendig. Undersøkelsen skal skje så skånsomt som mulig. Kroppsvisitasjon skal foretas av to ansatte av samme kjønn som beboeren.

Kroppsvisitasjon kan omfatte undersøkelse av kroppens overflater, gjennom søking av klær, avkledning og undersøkelse av munnhulen.

Hvordan vi utfører kroppsvisitering skal stå i forhold til hva vi mistenker ungdommen for å skjule f.eks stoff eller våpen. Hva er det vi leter etter? Noen ganger rekker det at ungdommen vrenger lommene sine eller skifter klær mens andre ganger må ungdommen kle av seg.

Ved avkledning **skal dette gjøres i to trinn**, slik at ungdommen ikke behøver å være helt naken. Begynn f.eks. med overkropp ved at ungdommen skal ta av seg klærne på overkroppen. Først når ungdommen har fått på seg klærne til overkroppen igjen, vil man

kunne be ungdommen om å kle av seg på underkroppen. Ungdommen skal kunne ha håndklede rundt seg under prosessen og det skal **ikke** kreves eller oppfordres til at ungdommen skal sitte på huk eller liknende under visitasjonen.

Krav til hvordan ransaking skal gjennomføres:

Utgangspunktet er at beboeren skal være tilstede og skal alltid ha fått muligheten til det. Er man i en situasjon der man vurderer det som nødvendig å ransake, men ungdommen er ute; lås rommet og gjennomfør ransakingen med ungdommen til stede når ungdommen er tilbake. Ransakingen skal gjennomføres av minst to fra personalet og skal skje så skånsomt som mulig. Dersom ungdommen ikke ønsker å være tilstede under en ransaking, skal dette dokumenteres i protokoll.

AKERSHUS UNIVERSITETSSYKEHUS

Retningslinjer for samarbeid mellom Avdeling for barn og unges psykiske helsevern i AHUS HF (ABUP) og barnevernsinstitusjoner i Bufetat Region Øst.

1. Innledning

Avtale om samarbeidsrutiner mellom ABUP og Barnevernsinstitusjonene bygger på prinsipper i rammeavtalen mellom Barne-, ungdoms- og familieetaten, Region Øst og AHUS HF

Avtalen beskriver samarbeidsrutiner i forhold til vurdering av barnets/ungdommens psykiske helse i en akutt situasjon, hvordan barnets/ungdommen rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten for barn og unges psykiske helsevern skal sikres ved planlagte henvisninger og rutiner for samarbeid når barn og unge får behandling i ABUP mens de bor på en av opptaksområdets barnevernsinstitusjoner.

Barnet/ ungdommen skal alltid involveres i samarbeidet mellom BUP og Barnevern.

2. Målsetning

Barn og ungdom som plasseres i barnevernsinstitusjon, og som har rett til tjenester fra psykisk helsevern for barn og unge, skal sikres at denne retten blir innfridd.

I de tilfeller der barn/unge, plassert i en barnevernsinstitusjon, får behandling i ABUP, skal barnevernsinstitusjonen og ABUP samarbeide slik at det legges best mulig til rette for effekt av behandlingen.

Dette er uavhengig av om barnet/ungdommen er akutt-, eller langtids plassert i barnevernsinstitusjon.

3. Hvem omfattes av avtalen?

Alle barnevernsinstitusjoner innenfor AHUS sitt opptaksområde (både private og statlige), og alle 7 seksjoner i ABUP.

4. Samarbeidsrutiner

• Akuttsituasjon

1. Barnevernsinstitusjonen informerer barnevernstjenesten, evt. foresatte, eller verge om barnets/ungdommens akutte situasjon.

Situasjonen drøftes med lokale poliklinikk. Anonyme drøftinger med poliklinikken kan foretas før barnevernsinstitusjonen kontakter barnevernstjenesten, foresatte, verge.

2. Barnevernstjenesten/*barnevernsinstitusjonen* kontakter poliklinikken på telefon for å drøfte situasjonen. (Hver poliklinikk beskriver i sin avtale rutinene for ø.hj.)
3. Ved behov lages en avtale om vurdering på poliklinikken. Hastegrad vurderes i hver enkelt situasjon. Hvis poliklinisk vurdering ikke lar seg gjennomføre kontakter poliklinikken Mobilt behandlingsteam på Ungdomspsykiatrisk klinikk (MOT). MOT vil så kontakte barnevernsinstitusjonen for å avklare evt. behov for vurdering.
4. Videre oppfølging, ansvar og samarbeid avtales og *journalføres*.
5. Ved akutte kriser rundt barn/ungdom som er innskrevet i ABUP tar barnevernsinstitusjonen telefonisk kontakt med pasientansvarlig i ABUP, for å drøfte håndtering av situasjonen. Hvis pasientansvarlig ikke er tilgjengelig følges rutinen beskrevet under pkt. 2.
6. Ved behov for øyeblikkelig hjelp utenfor poliklinikken åpningstid brukes lokal legevakt. Dette er uavhengig av om barnet/ungdommen er innskrevet ved lokal BUP
7. For pasienter som er innskrevet i BUP gjelder flg.
Ved akutte kriser, akutt vurdering på legevakt, evt. innleggelser utenom poliklinikkens åpningstid, skal barnevernsinstitusjonen raskest mulig informere pasientansvarlig på poliklinikken.

- **Planlagt henvisning til lokal poliklinikk**

1. Lokal poliklinikk kan kontaktes for drøfting av henvisning
2. Lege, barnevernsleder og psykolog har henvisningsrett til spesialisthelsetjenesten for barn og unges psykiske helsevern.
3. Den psykiske helsesituasjonen og evt. utrednings-, behandlingsbehov skal på forhånd være drøftet med barnet/ungdommen, barnevernet (evt. foresatte/verge) og aktuelle tjenester i det kommunale hjelpeapparat.
4. Ungdommer over 16 år må selv samtykke til helsehjelp. For barn under 16 år innhenter barnevernsinstitusjonen nødvendig samtykke. Dersom det ikke innhentes samtykke fra foresatt skal dette begrunnes i henvisningen.
5. Henvisninger skrives på skjemaet "Henvisning til det psykiske helsevern for barn og unge." (Helsedirektoratet 1.4.2011) <http://www.ahus.no/fagfolk/henvisningsrutiner/Slider/barn-og-unges-psykiske-helsevern.aspx>
6. Barnevernsinstitusjonen skal bidra til at nødvendig tilgjengelig informasjon om tidligere helsehjelp samles inn og legges ved henvisningen. Beskrivelse av barnets/ungdommen symptomer og fungering i barnevernsinstitusjonen/på skole etc. legges også ved som vedlegg.
7. Den som skal henvide må selv vurdere barnet/ungdommen. Barnevernsinstitusjonen skal bidra til at barnet/ungdommen følges til en slik vurdering. Den som følger må ha tilstrekkelig med kunnskap om barnet/ungdommen slik at nødvendige komplementopplysninger blir gitt til henviser.

- **Planlagt henvisning til Ungdomspsykiatrisk klinikk, eller tråten behandlingssenter**

Alle henvisninger til planlagt behandling på en av ABUPs institusjoner skal sendes fra lokal poliklinikk.

Samarbeid når barn/ungdom mottar poliklinisk behandling i ABUP

1. Hvis barn/ungdom flytter på institusjon mens de er i behandling på BUP poliklinikk skal innsøkende barnevernstjeneste informere barnevernsinstitusjonen om pågående kontakt med BUP.
2. Barnevernsinstitusjonen kontakter pasientansvarlig på aktuelle poliklinikk innen en uke etter plassering.
3. Det avtales et samarbeidsmøte så raskt som mulig. Senest en måned etter at poliklinikken har fått informasjon om plassering.
4. Ungdom over 16 år må selv samtykke til samarbeid mellom barnevernsinstitusjonen og poliklinikken.
5. Både poliklinikken og barnevernsinstitusjonen bør være representert i en eventuell ansvarsgruppe hvis dette ansees som hensiktsmessig.
6. Poliklinikken og barnevernsinstitusjonen skal ha egne samarbeidsmøter.
7. Barnevernsinstitusjonen tilbys veiledning i forhold til aktuelle barn/ungdom på lik linje med foresatte. Poliklinikken må ha noen få, faste ansatte fra barnevernsinstitusjonen å forholde seg til. Det er disse som skal følge barnet/ungdommen til timer på poliklinikken og det er de som skal motta veiledning. Det vurderes om det er aktuelt at en fra ledelsen på barnevernsinstitusjonen skal delta i veiledningen slik at kompetanseoverføring sikres til større deler av institusjonen
8. Når barnet/ungdommen flytter fra institusjon, eller skrives ut fra poliklinikken skal det gjennomføres et avsluttende møte som sikrer at nødvendig informasjon kan viderefremmes til ny omsorgsbasis / evt. ny BUP poliklinikk.
9. Hvis mulig bør ny omsorgsbasis / ny BUP poliklinikk delta på dette avsluttende møte. Ved geografisk store avstander skal det vurderes om man kan gjennomføre møter v.h.a. Skype el.l. Hvis mulig, spesielt ved tidsavgrenset flytting, forsøkes opprettholdelse av behandlingskontakt.

Samarbeid ved utskrivning fra ABUP

1. Behandlingsplan i ABUP skal inneholde noe om evt. planlagt utskrivning. Innholdet i behandlingsplan skal gjøres kjent for barnevernsinstitusjonen. (etter samtykke hvis ungdom over 16 år)
2. Barnevernsinstitusjonen informeres om utskrivningsdato umiddelbart etter at den er satt.
3. Barnevernsinstitusjonen deltar i deler av avsluttende time med barnet/ungdommen. (etter samtykke hvis ungdom over 16 år). I dette møtet skal epikrisen gjennomgås.
4. Avsluttende samarbeidsmøtet møte med omsorgsbarnvern/barnevernsinstitusjon/ andre aktuelle kommunale instanser, evt. ungdommen.

5. Avvik/konflikter

Eventuelle konflikter mellom partene skal forsøkes løst så snart som mulig, og mellom de impliserte parter. Dersom konflikten forblir uløst og vedvarer skal overordnet nivå bringes inn.

6. Avtale periode

Avtalen gjelder fra underskriftsdato inntil en av avtalepartene har ønske om å revidere den, eller den sies opp av en av partene

I sitt tildelingsbrev for 2017 har barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet fått i oppdrag at de sammen skal utarbeide nasjonale føringer for innhold i samarbeidsavtaler mellom kommunalt og statlig barnevern, kommune og spesialisthelsetjeneste, med sikte på implementering i 2018. Avtalene skal bl.a. bidra til å sikre at barn i barnevernsinstitusjoner får lett tilgjengelig psykisk helsehjelp, både ambulant og poliklinisk, samt at ansatte får nødvendig veiledning. Ut fra dette skal det utarbeides føringer for slike avtaler.

Samarbeidsavtalen vil måtte revideres når slike føringer kommer.

Akershus universitetssykehus 10.mars 2017

Morten Grøvoll
avdelingssjef
AHUS- ABUP

Ingrid Pellin Berg
regiondirektør
Bufetat, region øst